

PESME SNOVA

DŽRRM: Retrospektiva

DŽORDŽ R. R. MARTIN

Drugi deo

Preveli
Iva i Nikola Pajvančić

Laguna

Naslov originala

George R. R. Martin
DREAMSONGS

Copyright © George R. R. Martin, 2003
All rights reserved.
Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Fips, naravno.
Postoji put, koji nije jednostavan i prav,
između zore i mraka noći.
Drago mi je što sa mnom hodaš po njemu.*

Sadržaj

ČETIRI: NASLEDNICI ZAMKA KORNJAČA	9
Samotne pesme Larena Dora	21
Ledeni zmaj	43
U izgubljenim zemljama	65
PET: HIBRIDI I HORORI	87
Čovek iz kuće mesa	99
Sećanje na Melodi	134
Kraljevi peska	156
Noćni letači	205
Majmunaska terapija	314
Kruškasti čovek	347
ŠEST: TRUNKA TAFI	383
Zver za Norne	391
Čuvari	424

ČETIRI
NASLEDNICI ZAMKA KORNJAČA

NASLEDNICI ZAMKA KORNJAČA

Epska fantastika i ja smo stari znanci.

Hajde da ovo razjasnimo odmah na početku, jer mi se čini da o meni vladaju neke čudne zablude. S jedne strane, imam čitaoce koji za mene nikada nisu čuli dok im *Igra prestola* nije pala šaka, pa su ubedeni da nikada nisam pisao ništa drugo sem epske fantastike. S druge strane, ima i onih koji su pročitali sva moja starija dela, a ipak žive u uverenju da sam ja pisac naučne fantastike koji se „okrenuo epskoj fantastici“ iz ne tako časnih razloga.

Istina je sledeća – epsku fantastiku (a, kad smo već kod toga, i horor) čitam i pišem još od detinjstva u Bajonu. Jeste da je moja prva objavljena priča spadala u naučnu fantastiku, ali je zato druga bila priča o duhovima, ako zanemarimo one prokletinje od hoverkarmiona koje sve vreme proleću u pozadini.

Takođe, „Izlaz za San Bretu“ nipošto nije prva fantastika koju sam napisao. Čak i pre Džarna s Marsa i njegove bande vanzemaljskih svemirskih pirata, voleo sam da provodim vreme u izmišljanju priča o veličanstvenom zamku i hrabrim vitezovima i kraljevima koji u njemu obitavaju. Jedino što su svi likovi bili kornjače.

U blokovima nije bilo dozvoljeno držanje pasa i mačaka. Međutim, sitniji kućni ljubimci nisu bili zabranjeni. Imao sam gupike, tigrice, a i kornjače. Mnogo, mnogo kornjača. Bile su to one koje se kupuju u prodavnicama „sve za dolar“ i dobijaju se u plastičnim posudicama podeljenim na deo s vodom i deo sa šljunkom. Na sredini posude nalazila se plastična palma.

Imao sam i zamak koji sam dobio uz figurice vitezova (*Marksou* limeni zamak, mada se ne sećam koji tačno model). Držao sam ga na stolu koji mi je služio kao radni, a u njegovom dvorištu bilo je taman toliko prostora da smestim dve posude sa kornjačama jednu pored druge. I eto gde su živеле moje kornjače... a pošto su živеле u zamku, morale su da budu kraljevi i vitezovi i prinčevi. (Imao sam i *Marksou* Fort Apač, ali kornjače kauboji stvarno nisu dolazile u obzir.)

Prvi kralj kornjača bio je Veliki, koji je sigurno pripadao nekoj drugoj vrsti jer je bio smeđe boje, a ne zelen, i bio dvostruko veći od onih malih crvenouhkih. Međutim, jednog dana Velikog sam našao mrtvog, bez sumnje kao žrtvu neke zlokobne zavere rogatih žaba i kameleona iz okolnih kraljevstava. Kornjača koja je nasledila Velikog na prestolu bila je dobronamerna, ali zlosrećna, pa je i ona uskoro uginula, ali baš kada je sve izgledalo crno da crnje ne može biti, Friski i Pepi su se zakleli na večno prijateljstvo i osnovali okrugli sto kornjača. Pepi Prvi pokazao se kao najčuvaniji od svih kraljeva kornjača, ali kada je ostario...

Zamak kornjača nije imao ni početak ni kraj, ali je zato imao opširnu sredinu. Zapisao sam samo neke delove, ali sam sve najbolje scene odglumio u glavi, sva ta mačevanja, bitke i izdajstva. Promenilo se baš dvanaest kraljeva kornjača. Moja veličanstva imala su nezgodnu naviku da beže iz *Marksovog* zamka, da bih ih potom pronašao mrtve ispod frižidera – Mordora za kornjače.

Eto vidite. Oduvek sam bio pisac epske fantastike.

Ipak, ne mogu da kažem da sam oduvek čitao epsku fantastiku, iz prostog razloga što pedesetih i šezdesetih nije bilo toliko epske fantastike za čitanje. Obrtnim policama iz mog detinjstva vladala je naučna fantastika, kao i krimići, vesterni, gotski i istorijski romani; mogli ste sve da pročesljate i nigde ne biste našli epsku fantastiku. Pretplatio sam se na Književni klub naučne fantastike (tri knjige u tvrdom povezu za deset centi, šta ćeš bolje), ali je tada to bio književni klub isključivo za naučnu fantastiku, dok epska tu nije imala šta da traži.

Pet godina pošto sam kupio roman *Imam skafander, spreman da putujem*, nabasao sam na knjigu u kojoj ću prvi put okusiti pravu fantastiku – bila je to tanka antologija u izdanju *Piramide* po imenu *Mačevi i magija*. Priredio ju je L. Sprejg de Kemp, a izašla je u decembru 1963. godine. I, bogami, bila je izvrsna. U njoj su me čekale priče Pola Andersona, Henrija Katnera, Klarka Eštona Smita, Lorda

Dansanija i H. F. Lavkrafta. Bila je tu i priča o Žirel iz Žoirija od C. L. Mur, priča o Fafrodu i Sivom mišaru od Frica Lajbera... kao i „Senke na mesečini“ Roberta E. Hauarda.

„Znaj, o prinče“, počinjala je, „da je u vremenu između godina kada su okeani progutali Atlantidu i njene sjajne gradove i godina uspona sinova Arjasa, postojalo doba nedosanjano, kada su se blistava kraljevstva protezala preko celog sveta kao plavi ogrtači među zvezdama – Nemedija, Ofir, Britenija, Hiperboreja, Zamora sa svojim tamnokosim ženama i tajanstvenim kulama u kojima su prebivali pauci, Zingara sa svojim viteštvom, Kot koji se graničio sa pitomom zemljom šema, Stigija sa grobnicama nad kojima bdeu sablasni čuvari, Hirkanija čiji su jahači nosili čelik, svilu i zlato. Ali najponosnije kraljevstvo na svetu bila je Akvilonija, koja je nadmoćno vladala na uspavanom zapadu. Ovamo je došao Konan iz Simerije, crne kose, prkosnih očiju, s mačem u ruci, lopov, pljačkaš, tubica, s ogromnom tugom i ogromnim veseljem, kako bi gazio draguljima optočene prestole na Zemlji pod svojim sandalama.“

Hauard me je osvojio još kod Zamore. Dovoljne su bile i same „tajanstvene kule u kojima prebivaju pauci“, ali sam ja 1963. imao petnaest godina, pa su i „tamnokose žene“ budile u meni zanimanje. Petnaest godina je pravo doba za upoznavanje sa Konanom iz Simerije. To što me *Mačevi i magija* nisu naveli da kupujem fantastiku gde god stignem, kao što me je *Imam skafander, spreman da putujem* naveo da kupujem naučnu fantastiku, bilo je samo zato što je tada fantastiku bilo teško naći, kako epsku, tako i sve ostale.

Šezdesetih i sedamdesetih fantastiku i naučnu fantastiku često su se smatrali istim žanrom, mada se taj žanr obično nazivao „naučna fantastika“. Često se dešavalo da jedan pisac piše u oba žanra. Imena Roberta E. Hajnlaajna, Andre Norton i Erika Frenka Rasela, troje mojih omiljenih pisaca iz detinjstva, povezivala su se s naučnom fantastikom, iako su sve troje pisali i fantastiku. Pol Anderson je *Slomljeni mač* i *Tri srca i tri lava* pisao u pauzama između priča o Nikolasu van Rijnu i Dominiku Flandriju. Džek Vans je stvorio Veliku planetu, ali i Umiruću Zemlju. Pauci i Zmije Frica Lajbera borili su se u Ratu za vreme dok su se Fafrod i Sivi mišar sukobljavali sa gospodarima Kvarmala.

Pa ipak, iako su svi vodeći pisci pisali fantastiku, *nisu* je pisali u velikim količinama, ne ako su želeli da plate račune i da imaju šta da jedu. SF časopise zanimao je *isključivo* SF, a fantastiku nisu objavljivali koliko god bila dobro napisana. S vremena na vreme pojavljivao

se poneki časopis za fantastiku, ali je retko koji opstao na duže staze. *Astounding* je izlazio godinama i decenijama da bi na kraju prerastao u *Analogue*, ali *Anoun* nije preživio nestašicu papira za vreme Drugog svetskog rata. Izdavači časopisa *Galaksi* i *If* pokrenuli su *Svet fantastike* i isto ga tako brzo ugasili. *Fantastik* se održao decenijama, ali je *Amejzing* bio glavni igrač. A kada su Baučer i Makomas pokrenuli *Magazin fantastike*, nakon samo jednog broja preimenovali su ga u *Magazin fantastike i naučne fantastike*.

Naravno, to su obično ciklične pojave. Ispostavilo se da nas odmah iza ugla čekaju drastične promene. Godine 1965. izdavačka kuća *Ejs buks* iskoristila je rupu u zakonu o autorskim pravima i neovlašćeno ponovo izdala *Gospodara prstenova* Dž. R. R. Tolkina u mekom povezu. Prodali su stotine hiljada primeraka pre nego što su Tolkin i *Balantajn buks* najhitnije odgovorili zvaničnim izdanjem. Godine 1966. izdavačka kuća *Lanser buks*, možda podstaknuta uspehom koji su *Ejs* i *Balantajn* doživljavali s Tolkinom, počela je da objavljuje ponovna izdanja svih priča o Konanu u vidu serijala u mekom povezu s koricama koje je ilustrovao Frenk Frazeta. Godine 1969. Lin Karter (užasan pisac, ali sasvim solidan urednik) pokrenuo je *Balantajnovu Seriju fantastike za odrasle* i izdao na desetine dela klasične fantastike čiji su svi tiraži do tada bili rasprodati. Ali sve se to još nije odigralo 1963. godine, kada sam dovršio De Kempove *Mačeve i magiju* i pokušavao da nadem još fantastike za čitanje.

Pronašao sam je tamo gde sam je najmanje očekivao: u fanzinu o stripovima.

Rani stripovski fandom potekao je iz SF fandoma, ali je posle nekoliko godina toliko prerastao u svet za sebe da većina novih fanova nije ni bila svesna postojanja tog starijeg, matičnog fandoma. Istovremeno, svi su ti srednjoškolci odrastali, širio se njihov krug interesovanja i počinjalo je da ih zanima još ponešto osim stripova o superherojima – muzika, automobili, devojke... i knjige u kojima nema slika. I njihovi fanzini su neminovno širili svoje horizonte. Točak je uredno ponovo izmišljen, i ubrzo su počeli da se javljaju specijalizovani fanzini koji nisu bili posvećeni superherojima, već tajnim agentima, privatnim detektivima ili starim petparačkim časopisima, ili pričama o Barsumu Edgara Rajsa Barouza... ili epskoj fantastici.

Jedan od fanzina za žanr mača i magije bio je *Kortana*. Pokrenut je u San Francisku 1964. godine i trebalo je da ima „tromesečni ritam izlaženja“ (ma nemoj) po rečima urednika Klinta Biglstona,

koji je kasnije postao jedan od osnivača Društva za kreativni anahronizam. Štampana u uobičajenoj izbledelej šapirografskoj tehnici, *Kortana* nije nešto naročito izgledala, ali je bila izuzetno *zabavno* štivo, puno članaka i vesti o Konanu i njegovim takmacima, kao i originalne epske fantastike nekih od vodećih pisaca iz stripovskog fandoma šezdesetih: Pola Moslendera i Viktora Barona (koji su bili jedna ista osoba), mog prijatelja za dopisivanje Hauarda Voldropa (koji pak nije), Stiva Perina i samog Biglstona. U Voldropovim pričama glavni junak je bio avanturista poznat samo kao Lutalica, čije su dogodovštine zabeležene u „Slavopojima Čimvazlu“. Hauard je takode ilustrovao naslovne stranice *Kortane*, a bio je zaslužan i za neke od crteža uz tekst.

U *Star staded komiksu* i većini drugih stripovskih fanzina, proza je bila deveta rupa na svirali; počasno mesto imali su stripovi. Ovde nije bilo tako. U *Kortani* se sve vrtelo oko pripovedaka. Odmah sam napisao oduševljeno pismo njihovoj rubrici za čitaoce, ali sam želeo da igram još veću ulogu u tom sjajnom novom fanzinu. Zato sam ostavio po strani Ražu i doktora Virda, i prionuo na pisanje svoje prve epske fantastike posle Zamka komjača.

„Mračni bogovi Kor-Jubana“, tako sam je nazvao, i da, moja verzija Mordora zvuči kao marka kafe. Junaci su bili klasičan par po svemu različitih pustolova, melanholični princ u izgnanstvu R'lor od Rauga i njegov neobuzdani, razmetljivi pratilac Argilak Oholi. „Mračni bogovi Kor-Jubana“ bila je najduža priča koju sam do tada napisao (nekih pet hiljada reči) i imala je tragičan kraj – Argilaka pojedu mračni bogovi koji se pominju u naslovu. U to vreme smo radili Šekspira u školi i učili šta su tragedije, pa sam Argilaku dao tragičnu krivicu oholosti, koja je i dovela do njegove propasti. R'lor je pobeo da ispriča priču... i da se jednog dana ponovo bori, kako sam se nadao. Kada sam završio priču, poslao sam je u San Francisko, gde ju je Klint Biglston odmah prihvatio za objavljivanje u *Kortani*.

Više nije izašao nijedan broj *Kortane*.

U poslednjoj godini srednje škole *jesam* znao kako se koristi indigo, kunem se da *jesam*. Samo me je mrzelo da se bakačem time. „Mračni bogovi Kor-Jubana“ još jedna su moja izgubljena priča. (Ali i poslednja. Na fakultetu sam čuvao kopiju svake priče koju napisem.) Pre nego što je okačila šapirograf o klin, *Kortana* mi je učinila još jednu uslugu. U trećem izdanju Biglston je objavio članak s nazivom „*Don't make a Hobbit out of it*“, u kojem sam prvi put čuo za

Dž. R. R. Tolkina i njegovu trilogiju *Gospodar prstenova*. Priča me je dovoljno zaintrigirala da uopšte nisam oklevao kada sam nekoliko meseci kasnije na kiosku nabasao na piratizovano *Ejsovo* izdanje *Družine prstena*.

Prelistavajući debelu crvenu knjigu u autobusu na putu ka kući, pitao sam se da nisam pogrešio. *Družina* uopšte nije ličila na pravu epsku fantastiku. Kakva sad pa trava za lulu? Priče Roberta E. Hauarda obično počinju gmizanjem džinovske zmije ili tako što sekira nekome raspoluti glavu. Tolkinov roman počinje rodendanskom zabavom. A ti hobiti s dlakavim stopalima i ljubavlju prema krompiru kao da su izašli iz neke knjige za decu. *Da Konan prođe kroz Okrug, tu trava ne bi rasla, sećam se da sam razmišljao. Gde su nadljudske tuge i nadljudske radosti?*

Pa ipak, nastavio sam da čitam, mada sam umalo odustao kod Toma Bombadila, kad je počelo skandiranje „*Hej! Nek je vedar dol! Smehodol! Tom Bombadilo!*“ Međutim, radnja se malo zahuktala na visoravnima Mogila, a onda još više u Briju, kada je Strajder stupio na scenu. Kod Brega vetrova Tolkin me je već pridobio. „Gil-galad je kraljem Vilovnjaka bio“, recitovao je Sem Gemdži, „o njemu harfista tužnu pesmu svio.“ Na te reči me je prošla jeza, nešto što Konanu i Kalu nikada nije uspelo.

Gotovo četrdeset godina kasnije, nalazim se usred sopstvenog serijala epske fantastike, *Pesme leda i vatre*. Knjige su ogromne i izuzetno složene, i bile su mi potrebne godine da ih napišem. U roku od nekoliko dana nakon što izade novi nastavak, uvek počinjem da dobijam mejlove sa pitanjima kada će izaći sledeći. „Ne znate koliko je teško čekati“, jadikuju neki čitaoci. *Znam, dođe mi da im kažem, tačno znam koliko je teško. I ja sam čekao.* U vreme kada sam dovršio *Družinu prstena*, bio je to jedini deo koji se mogao kupiti u džepnom izdanju. Morao sam da čekam da *Ejs* izda *Due kule*, a zatim *Pouratak kralja*. Priznajem, čekanje nije trajalo toliko dugo, ali se meni činilo kao da je reč o decenijama. Čim bih se dočepao sledećeg nastavka, sve sam drugo ostavljao po strani i počinjao da čitam... ali sam negde na polovini *Pouratka kralja* usporio. Ostalo mi je samo nekoliko stotina strana, i kad njih završim, nikada više neću moći da čitam *Gospodara prstenova* po prvi put. Koliko god da sam želeo da saznam šta će biti na kraju, nisam hteo da se to iskustvo okonča.

Toliko sam te knjige voleo kao čitalac.

Međutim, kao pisca, Tolkin me je ozbiljno zastrašio. Čitajući Roberta E. Hauarda, razmišljao sam: *Jednoga dana, možda ću moći da pišem isto toliko dobro kao on.* Čitajući Lina Kartera i Džona Džejsa, razmišljao sam: *Ja već sad pišem bolje od njih.* Ali dok sam čitao Tolkina, obuzimao me je očaj. *Nikada neću uspeti da uradim ono što je on uradio,* razmišljao sam. *Nikada mu neću prići ni blizu.* Iako sam narednih godina pisao epsku fantastiku, njen veći deo po tonu je bio bliži Hauardu nego Tolkinu. Nisam se usuđivao da krenem učiteljevim stopama.

Drugu priču o R'loru započeo sam na prvoj godini Univerziteta Nortvestern, dok sam se još zavaravao kako *Kortana* samo kasni, ali nije mrtva, i da „Mračni bogovi Kor-Jubana“ samo što nisu izašli. U nastavku, moj princ u izgnanstvu obreo se u Dotračkom carstvu, gde se pridružuje Baronu od Krvavog mača u borbi protiv krilatih demona koji su ubili njegovog dedu Baristana Hrabrog. Napisao sam dvadeset tri strane kada su mi jednog dana neki drugovi našli priču na stolu i toliko se zabavljali čitajući je naglas onako pretencioznu i razmahanu da sam bio previše povređen da nastavim da je pišem. (Još je čuvam, i da, i danas me oblije rumenilo kad je čitam.)

Do kraja fakulteta uopšte više nisam pisao epsku fantastiku. Izuzimajući priču „Izlaz za San Bretu“, koja jeste bila fantastika, ali ne epska, zaobilazio sam je i kao pisac-početnik. Nije da sam je manje voleo od naučne fantastike. Moji razlozi su bili pragmatičniji. Morao sam da plaćam račune.

Rane sedamdesete bile su sjajno vreme za mladog pisca naučne fantastike koji tek započinje karijeru. Svake godine pokretani su novi časopisi: *Verteks, Kosmos, Odiseja, Galileo, Asimovljevi časopis.* (Novih časopisa za epsku fantastiku nije bilo.) Od postojećih časopisa, samo su *Fantastik* i *F&SF* kupovali epsku fantastiku, a ovaj drugi se pretežno bavio otkaćenim delima savremene fantastike, Tomom Smitom i Džeraldodom Keršom pre nego Tolkinom i Hauardom. Novi ili stari, SF časopisi imali su ozbiljne takmace u serijama originalnih antologija kojih je bilo mnogo: *Orbit, New Dimensions, Universe, Infinity, Quark, Alternities, Andromeda, Nova, Stellar, Chrysalis.* (Nije postojala nijedna originalna antologija posvećena epskoj fantastici.) Muški časopisi takode su cvetali, nakon epohalnog otkrića da žene imaju stidne dlačice; mnogi od njih tražili su SF priče da bi njima ispunili stranice između slika. (Kupovali su i horor, ali epska fantastika nije dolazila u obzir.)

U to vreme postojalo je više izdavačkih kuća nego danas (*Bantam Dablej Del Rendom Haus Balantajn Foset* bili su šest izdavača, a ne jedan), i većina je imala SF edicije. (Najveća edicija fantastike u tom periodu bila je Balantajnova *Serija fantastike za odrasle*, u kojoj su uglavnom objavljivana ponovljena izdanja. *Lanser* je držao naslove Roberta E. Hauarda... ali *Lanser* je bio drugorazredan, slabo cenjen izdavač koji malo plaća, od kojeg većina pisaca beži glavom bez obzira čim ih prihvati neko drugi.) Svetska konvencija fantastike još nije postojala, a Svetska konvencija naučne fantastike retko je nominovala dela iz žanra fantastike za nagradu Hugo, baš kao što ih ni Udruženje SF pisaca Amerike (koji imenu još nisu dodali „i pisaca epske fantastike“) nije nominovalo za Nebulu.

Jednom rečju, kao pisac epske fantastike niste mogli da gradite karijeru. Ne u to vreme. Ne još. I zato sam postupio kao i mnogi pisci pre mene – Džek Vilijamson, i Pol Anderson, i Andre Norton, i Džek Vans, i Hajnlajn i Katner i Rasel i De Kemp i K. L. Mur, i svi ostali. Pisao sam naučnu fantastiku... a s vremena na vreme, iz ljubavi, prokrijumčario bih i pokoju fantastičnu priču.

Priča „Samotne pesme Larena Dora“ prva je čista fantastika koju sam napisao kao profesionalni pisac. *Fantastik* ju je objavio 1976. Pažljivi čitaoci uočice određena imena i motive koji vode poreklo još iz „Samo se deca boje mraka“, kao i druga imena i motive koje sam koristio i u kasnijim delima. U svom radu, baš kao i u životu, nikada ništa ne bacam. Nikad ne znate kada ćete za nešto naći drugu primenu. Šara i njena tamna kruna bile su prvobitno predviđene za tematski krug o doktoru Virdu, koji sam nameravao da stvorim po nagovoru Hauarda Keltnera. Godine 1976. moji dani pisanja za fanzine bili su gotovo deceniju iza mene, i s doktorom Virdom bilo je završeno, pa sam se osećao slobodnim da iskoristim stare ideje i preradim ih u priču druge vrste.

Nekada davno nameravao sam da posle „Larena Dora“ sastavim još priča o Šari, „devojci koja putuje između svetova“. Nikada to nisam uradio... ali me je ta fraza i dalje pratila, kao što ćete videti kad budemo stigli do odeljka o godinama koje sam proveo radeći za film i televiziju.

„Ledeni zmaj“ je druga od tri priče koje sam napisao za vreme zimskog raspusta 1978–1979, kao što je opisano u poslednjem komentaru. Zime u Dubjuku bile su savršene za pisanje priča o ledu, snegu i hladnoći koja reže. Retko kad kažem: „Priča se sama

napisala“, ali je u ovom slučaju to zaista bilo tačno. Reči kao da su se same izlivala iz mene, i kad sam je dovršio, bio sam ubeđen da je to jedna od najboljih priča koju sam ikada napisao, možda čak i najbolja.

Ubrzo pošto sam je završio, igrom slučaja naišao sam na vesti iz sveta fantastike u kojima je pisalo da Orson Skot Kard poziva pisce da pošalju svoja dela za originalnu antologiju po imenu *Zmajevi svetla i tame*. Bilo je to baš u pravi čas; bogovi su sigurno pokušavali nešto da mi kažu. I tako sam „Ledenog zmaja“ poslao Kardu, koji ga je objavio u antologiji *Zmajevi svetla*, gde je ova priča potonula bez traga, što je čest slučaj sa pričama iz antologija. Možda i nije bila najbolja ideja što sam je poslao tamo gde će biti okružena drugim pričama o zmajevima.

Za ovih dvadeset i nešto godina otkako sam napisao „Ledenog zmaja“, ledeni zmajevi postali su opšte mesto u fantastičnim knjigama i igrama, ali ja verujem da je moj bio prvi. A većina tih drugih „ledenih zmajeva“ samo su beli zmajevi koji žive u hladnim područjima. Adarin prijatelj, zmaj *od leda* koji bljuje hladnoću umesto vatre, koliko znam, i dalje je jedinstven, i predstavlja moj jedini zaista originalan doprinos bestijariju fantastike.

„U izgubljenim zemljama“, treća priča iz ovog odeljka, prvi put je objavljena u antologiji izdavačke kuće DAW pod imenom *Amazons*, koju je priredila Džesika Amanda Salmonson. („Kako se ona dokopala tvoje priče?“, jetko me je upitao urednik druge antologije pošto je knjiga izašla. „Pa“, odgovorio sam, „zatražila je da joj pošaljem priču.“) Kao i „Samotne pesme Larena Dora“, i ova je trebalo da bude početak serijala. Kasnije ću napisati nekoliko stranica nastavka po imenu „Uvela ruka“, ali ga po običaju nikada nisam završio. Dok ga se ponovo ne latim (ako se to ikada bude desilo), „U izgubljenim zemljama“ predstavljaće još jedan primer mojih patentiranih serijala od po jedne priče.

Još mogu da napomenem da deo inspiracije za priču „U izgubljenim zemljama“ potiče iz jedne pesme. Samo, koje? Zaključite sami. Meni deluje očigledno. Za one koji vole takve zagonetke, rešenje je u prvom redu.

Šara i Laren Dor, Adara i njen ledeni zmaj, Siva Elis, Bojs i Plavi Džerais... svi su oni naslednici Zamka komjača, preteče Leda i vatre. Bez njih ova knjiga ne bi bila potpuna.

Zašto volim epsku fantastiku? Na to ću odgovoriti tekstom koji sam napisao 1996. godine da prati moj portret u knjizi fotografija *Pati Pere Lica fantastike*:

Najbolja fantastika piše se jezikom snova. Ona živi kao što žive snovi, stvamija od stvarnosti... bar na trenutak... taj dugi čarobni trenutak pre buđenja.

Fantastika je srebna i grimizna, modra i azurnoplava, opsidijan prožet zlatom i lapis lazulijem. Stvarnost je iverica i plastika, premazana tamnosmedom i maslinastozelenom. Fantastika ima ukus ljute papričice i meda, cimeta i karanfilića, sočnog crvenog mesa i vina slatkog kao leto. Stvarnost je pasulj i tofu, i pepeo na kraju. Stvarnost je tržni centar u Berbanku, fabrički dimnjaci Klivlenda, parking-garaža u Njuarku. Fantastika su kule Minas Tirita, drevno kamenje Gomen-gasta, dvorane Kamelota. Fantastika leti na Ikarovim krilima, stvarnost lokalnom avio-kompanijom. Zašto naši snovi postanu tako sitni kada se napokon ostvare?

Verujem da fantastiku čitamo da bismo ponovo otkrili boje. Da okusimo jake začine i čujemo pesmu sirena. U fantastici ima nečeg drevnog i istinitog što se obraća nekom dubljem nivou u nama, onom detetu koje je sanjalo da će jednoga dana loviti u mračnim šumama, gostiti se pod bregovima, i pronaći ljubav koja će trajati zauvek negde južno od Oza i severno od zemlje Šangri La.

Neka im njihov raj. Kad umrem, ja bih radije da odem u Srednju zemlju.

Samotne pesme Larena Dora

Postoji jedna devojka koja putuje između svetova. Sivih je očiju i blede kože, ili se bar tako priča, a kosa joj je kao ugalj crni slap, s jedva приметnim primesama riđeg. Oko čela nosi obruč od uglačanog metala, tamnu krunu što joj drži kosu i ponekad baca senke na oči. Ime joj je Šara; ona poznaje dveri.

Početak njene priče prekriva zaborav, zajedno s uspomena-ma na svet iz koga je ponikla. Kraj? Kraj još nije, a kada stigne, mi za njega nećemo znati.

Mi imamo samo sredinu, ili tačnije deo te sredine, samo najmanji deo legende, puki fragment njene potrage. Malu priču unutar one veće, o jednom svetu na kome se Šara zaustavila, o usamljenom pevaču Larenu Doru i tome kako su se nakratko sreli.

* * *

Jednog trena postojala je samo dolina, prekrivena sutonom. Sunce na zalasku lebdelo je debelo i ljubičasto na grebenu iznad